

הסיפור על ייסלי בן-סור

(שבעה פרקים ראשונים)

תרגום מאיסלנדית:

איתמר אבן-זהר

GÍSLA SAGA SÚRSSONAR

Á hebresku þýtt hefur

Itamar Even-Zohar

א

הסיפור הזה מתחיל בימים שהמלך האקון מאמץ-אדלֶקְסְטִין מלך על נורבגיה^א, והדברים היו באחרית-ימיו. איש היה בשם תורקל, והיה מכונה "סלע-עליון"; הוא גר בעמק-סור ונשא בתואר שוע. היתה לו אשה, איסגרד שמה, ושלושה בנים. שם האחד ארי, שם האחר ייסלי, ושם השלישי תורקיון, הצעיר מן האחים, וכולם גדלו בביתם.

איש היה ושמו איסי; הוא גר בפירוד הנקרא פיבולי, בערבת-הצפון.^ב שם אשתו היה אינגיגרד, ושם בתו אינגיביורג. ארי, בנו של תורקל מעמק-סור, מבקש את ידה, והיא ניתנה לו עם רכוש רב. קול היה שם העבד, שהלך עמה בעוזבה את ביתה.

איש היה ושמו ביון הנור, והוא היה לוחם-פרא. הוא היה סובב בארץ וקורא אנשים לדו-קרב, אם לא עשו כרצונו. הוא בא בחורף אל תורקל בן עמק-סור. ארי בנו ניהל אז את ענייני הבית. ביון נותן לארי לבחור אחת מן השתיים: או יצא להילחם נגדו על האי השוכן בעמק סור, והמכונה "אי העצים", או יתן לידיו את אשתו. הוא בחר מייד, שמוטב לו להילחם, מאשר יהיו שניהם לחרפה, הוא ואשתו; ועתידה היתה היוועדותם להתקיים מקץ שלושה לילות.

עכשיו מגיע מועד הקרב; הם נלחמים זה בזה, וסוף הדבר בכך, שארי נופל ומאבד את חייו. ביון סבור שזכה באדמה וכאשה. ייסלי אומר, שמוטב בעיניו לאבד את חייו מאשר לקבל את הדבר, ורוצה הוא לצאת לדו-קרב נגד ביון. אז נשאה אינגיביורג דברה: "לא משום כך נישאתי לארי, שלא הייתי מבכרת להינשא לך על פניו. קול, העבד שלי, יש לו חרב המכונה 'להב אפור', ואתה תבקש ממנו, שישאיל אותה לך, כי כך גורמת החרב, שניצחון נופל בחלקו של האיש, שהיא בידיו במלחמה". הוא מבקש את החרב מהעבד, ונראה היה לעבד, שדבר גדול הוא להשאילה. ייסלי יוצא אל הקרב, והם נלחמים, וסוף הדבר בכך, שביון נופל. ייסלי סבור עכשיו שזכה בניצחון גדול, ומספרים, שהוא מבקש את ידה של אינגיביורג, ואינו רוצה להניח למשפחתו לאבד אשה טובה כל כך, והוא מקבל אותה לאשה; ועכשיו הוא יורש את כל הכסף, ונעשה איש נכבד בפני עצמו.

לאחר אלה מת אביו, וייסלי יורש את כל כספו אחריו. הוא מביא הרג על כל מי שנספחו אל ביון. העבד בא לקבל בחזרה את חרבו, וייסלי אינו מסכים להוציאה מידיו, ומציע לו כסף בעבורה, אבל העבד אינו רוצה דבר אלא את חרבו, ואינו מקבל אותה ככל שהוא עומד על כך. הדבר רע בעיני העבד והוא מתנפל על ייסלי; פצע רב חולל שם. ייסלי משיב מכה באיבחת "הלהב האפור" על ראש העבד, כה מהר, עד שהחרב נשברה, והגולגולת נופצה, ועל שניהם בא המוות.

ב

אחר הדברים האלה יורש תורביון את כל הרכוש שהיה לאביו ולאָחיו השניים. הוא גר בעמק-סור על-יד סטוק. הוא מבקש את ידה של האשה

תורה, בת רוד מהאי פרייד, ומקבלה. חייהם ביחד טובים היו, ולא עובר זמן רב עד שבאים להם ילדים. שם בתם היה תורקיס, והיא היתה הבכירה מכל ילדיהם. תורקל היה שם בנם הבכור, האחר ייסלי, וארי שם הצעיר מכולם; והם גדלו כולם בביתם. לא היו בין כל בני גילם מי שישווו להם. ארי נלקח לגדול אצל סטירקארי, אחי אמו, אבל תורקל וייסלי נשארו שניהם בבית.

איש היה בשם פארד, הוא גר בעמק-סור, הוא היה איש צעיר, ולא מכבר ירש את רכוש אביו. איש היה ושמו קולביוון, והוא גר בהקלה אשר בעמק-סור; הוא היה איש צעיר, ולא מכבר ירש את רכוש אביו.

אנשים דיברו רכיל, שפארד פיתה את תורדיס בת-תורקל; היא היתה יפה וגם חכמה. רע היה הדבר בעיני תורקל והוא דיבר דבר; אמר, שאילו ארי היה בבית, לא היה העניין עובר בשלום. בארד אמר כי ריקים דברי קפה-כוח, "ואעשה כאשר עשיתי". תורקל והוא היו ידידים טובים, והוא תמך בו בכל; אבל ייסלי היה זעף על דברי-הרכיל כאביו.

מספרים, שפעם אחת יצא ייסלי למסע עם בארד ותורקל. הוא הגיע עד אמצע הדרך לגרנאסקייד, זה היה שם המקום שבארד גר בו, וכאשר ציפו לדבר פחות מכל, הוא מפיל עליו את מכת-המוות. תורקל קצף ואמר לייסלי, שרע הוא מה שעשה; אבל ייסלי ביקש ממנו להירגע, "והבה נתחלף בחרבות, וקבל אתה את זו, שנושכת טוב יותר"; הוא החל להתלוצץ עמו. תורקל נרגע ויושב ארצה על יד בארד. אבל ייסלי נוסע הביתה ומספר לאביו, וטוב היה בעיניו.

לעולם לא שבו הדברים לקדמותם בין האחים מאז, ותורקל לא קיבל את חילופי-החרבות, ולא רצה להישאר בבית, אלא נסע לראות את סקגי איש הדו-קרבות באי סאקס - הוא היה קרוב-משפחה קרוב לפארד - ומצא אותו שם. הוא מאיץ רבות בסקגי להינקם על בארד קרוב-משפחתו, וללכת לקחת את תורדיס אחותו לאשה.

עכשיו הם נוסעים אל סטוק, עשרים איש יחדיו; וכאשר הגיעו את החווה, מדבר סקגי על התחתנות בתורביוון, "ועל חיים ביחד עם תורדיס בתך". אבל תורקל לא רצה להשיא לו את האשה. דיברו, שקולביוון היה בקשרי-אהבים עם תורדיס. נראה היה לסקגי שהוא הסיבה לכך, שלא עלה עניין הנישואים יפה, והוא יוצא לפגוש את קולביוון וקורא אותו לדו-קרב על האי סאקס. ההוא אומר שיבוא, ואמר על עצמו שלא יהיה ראוי לשאת את תורדיס, אם לא יהיה בו העוז להילחם נגד סקגי.

תורקל וסקגי נסעו הביתה לסאקס, וחיכו שם לפגישת הקרב עם עוד עשרים איש. וכאשר עברו שלושה לילות, יצא ייסלי לפגוש את קולביוון ושואל, אם הוא מוכן לפגישת הקרב. קולביוון עונה, ושואל, אם יביא הדבר לכך שיוזכה בנישואים. "אל תדבר כזאת", אומר ייסלי. קולביוון אומר: "נדמה לי, שלא אזכה בשום דבר אם אלחם נגד סקגי". ייסלי גוער בו שהוא מדבר כמו העלוב באנשים - "ואף על פי שתהיה לך לחרפה, אצא אני לדרכי לשם".

עכשיו יוצא ייסלי עם שנים-עשר איש לאי סאקס. סקגי הגיע אל האי ומודיע בקול את חוקי הדו-קרב, וקורא לקולביוֹרן לצאת נגדו לקרב, אבל אינו רואה לא אותו ולא אדם אחר שיצא לקרב תחתיו. איש היה ושמך קף, והוא היה חֶרֶש-עֵץ אצל סקגי. הוא ביקש מֶרֶף לעשות צלמים בדמות ייסלי וקולביוֹרן, "ויעמוד האחד צמוד מאחורי רעהו"; ותהיה להם החרפה הזאת לכלימת-עולם". ייסלי שמע עכשיו את דבריו מתוך היער, ועונה: "בדרך אחרת יצטרכו בני-משק ביתך להביא תועלת; ועתיד אתה לראות כאן מישהו, שמעז להילחם נגדך". והם יוצאים אל האי ונלחמים, ומחזיקים איש איש את מגינו לפניו. לסקגי יש חרב המכונה "לֶה־ט-המלחמה", והוא מכה בה לעבר ייסלי, והיא צלצלה ברמה; אז אמר סקגי:

צְלֻצְלָה הַלְוֶהֶט
שְׁשׁוֹן לְסֶאֶקְס

ייסלי מכה לעומתו בחנית, וגוזר את קצה מגינו, וגוזר את רגלו, ואומר:

גְּאָתָה גּוֹ-צָרְפֶת,
גְּדָמָה סְקָגִי יָדִי

סקגי פדה עצמו מהקרב, והלך מאז ברגל של עץ. ותורקל נסע עכשיו הביתה עם ייסלי אחיו, וטובים מאוד היו עכשיו קשרי-אחוותם, ונראה היה שייסלי גדל מאוד מכל הפרשה.

ג

שני אחים נזכרו בשם, האחד שמו אֵיִנְאָר, והאחר אַרְנִי, בניו של סקגי מסאקס. הם גרו בלשון-האלתית¹ צפונה לְטֶרֶוֹנְדֶהִיִים. הם אספו חֵיל בחורף, ואחרי כן באביב, ונסעו לעמק-סור לפגוש בקולביוֹרן, והציעו לו לבחור אחת מהשתיים, או יצא אתם לשרוף את ביתו של תורביוֹרן ובניו עליהם, או יאבד את חייו. הוא ביכר לצאת אתם. יוצאים הם עכשיו לשם בשישים אנשים ומגיעים לסטוק בלילה, ושולחים אש בבית. אבל הכל היו ישנים בחדר אחד, תורביוֹרן ובניו ותורדיס. והיו שם שתי עֲרִיבוֹת של מי-גבינה בבית. עכשיו לוקחים ייסלי ומשפחתו שני עורות-תיישים ומשרים אותם בעריבות מי-הגבינה, וכך הם מתגוננים מפני האש, ושלוש פעמים פָּכָה על ידם האש; ואחרי כן עולה בידם לבקוע בקע בקיר וכך הם מתחמקים, עשרה איש יחדיו, הלכו בעקבות העשן אל ההרים, וכך התרחקו מתחום נביחות-הכלבים; אבל שנים-עשר אנשים נשרפו שם למוות. אבל אויביהם חשבו שכולם נשרפו בפנים.

ייסלי ומשפחתו ממשיכים בדרכם עד שהם מגיעים אל האי-פְּרִיד, לבית סְטִירְקָאר, והם אוספים שם חֵיל, ומשיגים ארבעים אנשים, ונופלים ללא-אזהרה על קולביוֹרן ושורפים אותו בביתו עם שנים-עשר איש; הם מוכרים עכשיו את אדמותיהם וקונים להם ספינה, ועולים עליה שישים איש, והם יוצאים לדרך עם כל רכושם, ומגיעים אל האיים המכונים מיצרי-אֵי, ונשארים שם מחכים בים. אחרי-כן מפליגים משם ארבעים איש בשתי סירות, ומגיעים צפונה אל לשון-האילתית.

האחים, בני-סקגי, יצאו זה עתה לדרך עם תשעה אנשים לאסוף מס על אדמותיהם. ייסלי ואנשיו פונים לעברם והורגים את כולם; ייסלי הפיל שלושה אנשים, ותורקל שניים. אחרי כן הם הולכים את החווה ולוקחים עמהם משם רכוש רב. ייסלי כורת את ראשו של סקגי איש הדו-קרבות, מכיוון שנמצא שם אצל בניו.

ד

אחרי כן הם נוסעים אל הספינה ויוצאים אל הים, ושוהים ביים למעלה ממאה ימים, ויוצאים מן הים במערב¹ בגדה הדרומית של פיורד-דיר, בשפך-הנהר הנקרא שפך עמק-הוק.

שני אנשים נזכרו בשם, והם גרו איש בצידו שלו של הפיורד, שניהם תורקל. האחד גר בסור בעמק-קלד בגדה הדרומית, והיה זה תורקל בן-אייריק, והאחר גר בגדה הצפונית באַלְיִדְרָה, ומכונה היה תורקל העשיר. תורקל היה האיש הנכבד הראשון שיצא אל ספינתו של תורבירן סור, ופגש בו שם.

כל האדמות היו אז בלתי-מיושבות בשתי הגדות. עכשיו קנה תורבירן אדמה בגדה הדרומית, בסְבֹול שבעמק-הוק. ייסלי הקים שם מגורים, וגר שם מאז.

איש היה ושמו בְיֵארְטְמֵאר, והוא גר בפיורד-אַרְנֵי בעומק הפיורד, ושם אשתו תוריד, בתו של ראפן מאַיִ-קְטִיל בפיורד-דיר, וראפן היה בנו של דיר, אשר התנחל בפיורד. היו להם ילדים, שם בתם היה הילד, והיא היתה הבכירה מכל ילדיהם; הילגי היה שם בנם, וכן סיגורד וְסְטְגִיר.

איש-מזרח¹ היה בשם וְסְטֵיין, שבא בימי ההתנחלות והתגורר עם בְיֵארְטְמֵאר. הוא נשא לאשה את הילד, בתו של ביארטמאר. ולא חיו ביחד ימים רבים עד שבאו להם שני ילדים; אוד היה שם בתם, וְסְטֵיין שם בנם. וְסְטֵיין איש-המזרח היה בנו של וְגֵיר, אחי בירן גיבור-סוּגְן.

בְיֵארְטְמֵאר היה בן אן אדום-הפרווה, בן גְרִים מדובלל-הסנטר, אחי אורנאר-אוד, בן קטיל הסלמון, בן האלפִירִון חֲצִי-הטְרֹול. אם אן אדום-הפרווה היתה הילגה, בת אן מותח-הקשת.

וְסְטֵיין בן-וְסְטֵיין נעשה יורד-ימים גדול. אף על פי כן היתה לו חווה בפיורד-אונגנד בשם הֶקְט, כאשר מגיע לכאן הסיפור. שם אשתו היה גוֹנְהִילְד, ושם בניו בְּרָג וְהֶלְגִי.

אחרי הדברים האלה משיב תורבירן סור את נפשו, וגם תורה אשתו. עכשיו יורשים ייסלי ותורקל אחיו את החווה; ותורבירן ותורה הונחו בתל-קבורה.

ה

איש היה בשם תורקל, ומכונה היה 'שנונית כלבי-הים'; הוא גר בפירוד-טאלקני על-יד הר-קוינגנדי; תורדיס היה שם אשתו, ושם בתו אַסְגַּרְד. את האשה הזאת מבקש תורקל בן-סור לשאת ומקבל את ידה; ואילו ייסלי בן-סור ביקש לשאת לאשה את אַחַת נְסְטִיין, אוד בת-נְסְטִיין, וקיבלה; הם גרים עתה יחדיו בעמק-הוק.

בכל סתיו או אביב נוהג היה תורקל העשיר בן-תורד, בן-ויקינג, לנסוע דרומה אל האסיפה של לשון-תור, ובני-סור התלוו אליו. בלשון-תור גר באותם ימים תורסטיין 'גורס חמור-הים', בנו של תורולף זקן-מוסטר; הוא נשא את תורה בת-אולף בן-תורסטיין; ילדיהם היו תורדיס ותורגרים ובוקק השמן. תורקל סיים את ענייניו באסיפה, ואחרי האסיפה הזמין לביתו את תורקל העשיר ואת בני-סור ונתן להם מתנות טובות בשעת פרידתם; והם הזמינו לביתם במערב את בני-תורסטיין לעת אסיפת-האביב הבאה. ועכשיו הם נוסעים לביתם.

ובאביב הבא נוסעים הם, בני תורסטיין, מערבה, שנים-עשר איש יחדיו, אל האסיפה בלשון-הלווייתן, ושם הם נפגשים עם בני-סור; הם מזמינים עתה לביתם את בני-תורסטיין לאחר האסיפה, אך לפני כן צריכים היו לצאת לחגיגה בבית תורקל העשיר. אחרי כן הם נוסעים אל בני-סור, ושם עורכים להם פרה גדולה. בעיני תורגרים נשאה חן אחותם של האחים היפה, והוא מבקש לשאתה, ועד מהרה היא מאורשת לו, ומעמידים חתונה, והיא מקבלת ממשפחתה את סייבול, 'בית-הים', ותורגרים עוקר מערבה לשם; אבל בוקק חוזר אל לשון-תור ואיתו בני-אחותו, סטיין ותורוד.

תורגרים גר עתה בסייבול, ובני-סור נוסעים להול ומקימים שם חווה טובה, וגדר עומדת בין שתי החוות, הול וסייבול. הם גרים איש בחוותו, וידידות טובה שורה ביניהם. תורגרים מתמנה לכֶּן, ומקור-כוח גדול הוא להם לאחים.

הם נוסעים עתה אל אסיפת-האביב באחד האביבים עם ארבעים איש, וכולם בבגדי-צבעונין; גם נְסְטִיין היה בחבורה, אחי-אשתו של ייסלי, וכל האנשים מעמק סור.

ו

איש היה בשם גַּסְט, והוא היה בנו של אודלייף; הוא הגיע לאסיפה ומשכנו היה אצל תורקל העשיר. עכשיו הם יושבים למשתה, בני עמק סור, וגם אחרים היו בחצר-המשפט, כי היתה אסיפת בעלי-דין.

אז בא אל משכנם של בני עמק-הוק איש, פושק-שפתיים גדול, אַרְנֹר שמו, ואמר: "אכן גדולים מעשיכם, בני עמק-הוק, שאינכם יודעים אלא לשתות, ואינכם רוצים לבוא למשפט, בזמן שבני המחוז שלכם מתדיינים אלה עם אלה; וכך היא דעת הכל, אך רק אני פוצה פה". אז אמר ייסלי: "הבה נלך למשפט, אולי אלה דברי הרבים".

הולכים הם עכשיו למשפט; ותורגרים שואל, אם יש שם אנשים, הזקוקים לעזרתם, "ולא נירתע, בכל מה שאנו יכולים לעזור, כל עוד אנו עומדים על רגלינו, מלהבטיח את עזרתנו". אז עונה תורקל העשיר: "קלי-ערך הם העניינים, שבגללם מתדיינים כאן האנשים אלה עם אלה, ואנו נודיע לכם, אם אנו צריכים את עזרתכם". ועכשיו נפוצים דיבורים בין האנשים, כמה ראוותנית היא חבורתם, או על דרך-דיבורם, כמה שחצנית היא. תורקל אומר אז לְסָט: "עד מתי תקבל, שרוחם של בני עמק-הוק ותוקפם יהיו גדולים כל כך?" גָסָט עונה: "לא תמימות-דעים תהיה שם ביניהם לעת שלושה קיצים, בין אלה שעתה הם בחבורה".

ארנור היה בשעת-דיבורם והוא רץ אל משכנם של בני עמק-הוק ומספר להם את הדברים האלה. ייסלי עונה: "כאן הוא אמר לנו דברים בשם אומרם; הבה נפעל, שלא תהיה זו נבואת-אמת. רק עצה אחת אני רואה, שנחזק את ידידותנו בקשר עז מאשר עד כה, ונבוא ארבעתנו בברית-דמים". וטובה היתה בעיניהם העצה.

הם יוצאים עתה אל קצה לשון-הלוויתן, גוזרים מקרום-האדמה רצועה של אדמה וטָקָב, מרימים אותה, אך שני קצותיה נשארים הדוקים לאדמה; העמידו תחתיה חנית מקושטת, שיכול אדם למתוח את ידו עד למסמרי-הלהב שלה. ועתה עמדו שם ארבעתם להיכנס תחת הרצועה, תורגרים, ייסלי, תורקל וְסָטִיין; ועתה הם מקיזים מעצמם דם, ומניחים לדם לזרום אל מקום אחד בעפר התחוח, שנכָה מתחת לרצועת-האדמה, והם מערבבים את הכל, את העפר ואת הדם; ואחר-כך נפלו על ברכיהם ונשבעו שבועה, שכל אחד מהם יקום את רעהו כאח לו, והם נוקבים בשם כל האלים לעדים. וכאשר הושיטו ידיהם זה לזה, אז אמר תורגרים: "כבוד הוא הדבר ממני, גם אם אעשהו עם שני אלה, תורקל וייסלי, אחי-אשתי; ולא נראה לי להתחייב בפני וְסָטִיין", והוא מושך את ידו. "כך יעשו אפוא גם אחרים", אומר ייסלי ומושך את ידו, "ולא אקשור עצמי בהתחייבות לאיש, שאינו רוצה בְסָטִיין אחי-אשתי". האנשים חשבו עכשיו שדבר קשה נעֶשָה. ייסלי אמר אז לתורקל אחיו: "אשר חששתי מפניו בא; ועלול הדבר להיות לאין ולאפס, כל מה שנעשה כאן עכשיו; ואני חושב גם, שעתה תשלוט יד הגורל". ועכשיו נוסעים האנשים מהאסיפה.

ז

בקיץ הגיעו ידיעות, שספינה נכנסה ובאה לפיורד-דיר, ובעליה שני אחים, אנשים נורבגים; שם האחד היה תורֶיר, ושם האחר תורֶארין, שניהם ממשפחה בְנִיק. תורגרים רכב אל הספינה וקנה ארבע-מאות בולי-עצים ושילם חלק מערכם במזומן, וחלק בהקפה. עתה מחנים הסוחרים את ספינתם בשפך-סנְדָה ומוצאים להם מגורים.

איש היה בשם אוד, בן אורליג; הוא גר באַייר בפיורד סקוטיל; הוא אירח את שני הספנים.

עכשיו שולח תורגרים את בנו תורוד להשגיח על העצים שלו ולספור אותם, כי חשב להעבירם לביתו בקרוב.

הערות

^א "מאמץ-אדלקטיין" -

^ב "בערבת-הצפון" -

^ג

^ד

flounder באנגלית

^ה